

St Phoebe Center
FOR THE DEACONESS

Kohti perusteltua ja kunnioittavaa keskustelua naisdiakonaatista / Towards a Reasoned and Respectful Conversation about Deaconesses

St. Phoebe Center for the Deaconess'in johtokunnan puolesta:

AnnMarie Mecera, President; Caren Stayer, Ph.D.; Gust Mecera; Teva Regule, Ph.D.; Carrie Frederick Frost, Ph.D.; Helen Theodoropoulos, Ph.D.

St Phoebe Center for the Deaconess edistää diakonissojen vihkimisen elvyttämistä nykypäivänä ortodoksisen kirkon hyödyksi. Ymmärrämme myös, että tämä on merkittävä aihe, joka nostaa esiin koko joukon mielipiteitä, ja näemme kokemukseräisesti perustellun keskustelun edistämisen olevan osa työtämme.¹

Valitettavasti jotkut diakonissoja vastustavat tahot ovat levittäneet historiallisten asiakirjojen vääristelyjä ja väärintulkintoja sekä virhetulkintoja naisdiakonaatin elvyttämisen syistä. Jotkut arvostelijat ovat lisäksi omaa näkökantaansa esiin tuodessaan ymmärtäneet ja tulkinneet väärin kirkon ekklesiologiaa, historiaa ja teologiaa.

Näiden virheiden korjaaminen on välttämätöntä rehellisen keskustelun aikaansaamiseksi. Tämä St. Phoebe Centerin johtokunnan laatima artikkeli tarjoaa vankkaa historiallista ja teologista tietoa diakonaatista aiheittain. Ryhdymme tähän hankkeeseen nöyränä ja tietäen, että kun tarjoamme omat pyrkimyksemme, myös Pyhä Henki on mukana työssä.

Vihkimys

Kun kirkko kehittyi, naiset omaksuivat monia rooleja, myös diakonissan rollin. Bysanttilaisessa perinteessä on runsaasti todisteita siitä, että heidät vihittiin ylempään papistoon - näin esimerkiksi keisarikunnan pääkaupungissa Konstantinopolissa. Diakonissan vihkimyksen kaava sisältyy kirkon vanhimpaan olemassa olevaan rukouskirjaan (Barberini Codex Gr. 336 700-luvulta). Piispa vihki diakonissan liturgian aikana alttarissa, diakonissalle ojennettiin orari ja ehtoollismalja ja hän osallistui ehtoollisesta papiston kanssa. Hänen palvelutehtävänsä lähteenä ja huippukohtana oli ehtoollinen.

Tehtävät

Joskus väitetään, että diakonissat avustivat yksinomaan aikuisten naisten kasteessa. Tilanne ei ollut tämä: diakonissat pitivät huolta naisista samalla tavoin kuin miesdiakonit pitivät huolta miehistä. Muita kirkon teksteissä mainittuja diakonissojen tehtäviä olivat katekumeenien opetus, sielunhoito, ehtoollisen vieminen sairaille, järjestyksen valvominen liturgiassa, saattoihin osallistuminen ja piispan lähettiläänä toimiminen laupeudentyön tehtävissä.² Jokainen diakonissa ei suorittanut kaikkia näitä tehtäviä; tehtävät vaihtelivat paikallisten tarpeiden mukaan. Uskomme, että suurta osaa näistä palvelutehtävistä tarvitaan nykypäivänäkin.

Diakonissojen läsnäolo

Arvostelijat viittaavat siihen, että diakonissoja ei ollut yhtäläisesti toimessa jonakin tiettyä aikana kautta koko kirkon: heidän läsnäolonsa vaihteli ajan ja paikan mukaan. Tämä on totta, mutta se ei ole todiste diakonissoja vastaan – sen sijaan se ilmaisee kirkossa nykyisinkin olevan periaatteen: paikalliskirkko voi hoitaa oman yhteisönsä erityistarpeita. Tämä todettiin vuonna 2017, kun Aleksandrian synodi pyhitti diakonissoja avustamaan katekumeeniopetuksessa, palveluksissa ja lähetystyössä.

Jos maailmanlaajuinen kirkko ei nähnyt tarpeelliseksi kieltää perinnettä ja itse asiassa tuki sitä (kuten kirkko teki hyväksyessään diakonissat kahden ekumeenisen kirkolliskokouksen päätöksissä), silloin paikalliskirkot voivat käyttää sitä hyväkseen. Tämä pitää paikkansa naisdiakonaatin suhteen.³

Hiipuminen

Miksi sitten naisdiakonaatti hiipui? Se osui samaan ajankohtaan kuin myös miesdiakonaatin heikkeneminen. Syyt olivat monimutkaisia. Niihin kuului munkkiluostarien liturgisen perinteen vaikutus seurakuntien liturgiapalveluksiin, Bysantin valtakunnan geopolittiset paineet sekä naiskehon epäpuhtauden ajatuksen tulo kirkkoon.

Jotkut arvostelijat ovat viime aikoina esittäneet, että kirkko lakkasi vihkimästä naisia, koska 'se tuli järkiinsä' ja tajusi, että naisilla ei koskaan pitäisi olla valtaa miesten yli. Tällä väitteellä ei ole mitään todellisuuspohjaa. Vaikka tässä tekstissä ei ole tilaa käsitellä täydesti vallan käsitettä suhteessa miehiin ja naisiin, on selvennettävä yksi kriittinen seikka diakonaatista ja vallasta: vaikka kaikki ylemmän pappeuden tasot kantavat luonnostaan kirkon auktoriteettia, diakonaatti on palvelutehtävä. Sen luonnehtiminen tilanteeksi, missä yhdellä ryhmällä on valtaa toisten yli, on tämän totuuden väärin ymmärtämistä ja kumoamista.

Sitä paitsi kirkko ei koskaan ole omaksunut sitä hyvin nykyaikaista ajatusta, että kaikki muutos on edistystä. Sen sijaan kirkko on nähnyt menneitten käytäntöjen palauttamisen arvon silloin, kun ne nähdään nykypäivässä hyödyllisiksi. Esimerkiksi maallikkojen usein toistuva osallistuminen ehtoollisesta

– joka lähes kaikkialla nähdään nykyisin hyvänä ja siunauksellisenä tapana – jäi pois käytöstä kirkon ensimmäisen vuosituhannen puolivälissä ja se elvytettiin vasta 1900-luvulla. Tätä elvyttämistä ei estänyt se virheellinen käsitys, että usein toistuva ehtoollinen ei kuulunut kirkon perinteeseen ”koska sellaisena tapa on meille tullut”. Näin siitä huolimatta, että tämä käsitys oli osa kirkon historiaa.

Kanoninen laki

Useimmat viittaukset diakonissoihin kirkon kanoneissa sisältävät säännöksiä diakonissojen tehtävistä, heille esitettävistä vaatimuksista ja seurauksista, jos he pettivät kirkon luottamuksen. Nämä kanonit ovat todiste siitä, milloin ja missä diakonissoja toimi. Vastustajat viittaavat kanoneihin, jotka vaikuttavat tuomitsevan tai lopettavan vihityt diakonissat, kuten kanonit Nimesin paikallissynodista vuonna 396, Orangen paikallissynodista vuonna 441, Epaonen paikallissynodista vuonna 517 ja Orleansin paikallissynodista vuonna 533. Nämä paikalliset läntiset synodit eivät kuitenkaan ole osa ortodoksisen kirkon kanonista traditiota, mikä todettiin Trullon kirkolliskokouksessa (5.–6. kirkolliskokous), jolla on vahvistettu olevan ekumeeninen merkitys.

Kanoneihin sisältyy rajoituksia, jotka liittyvät diakonissoille asetettuihin vaatimuksiin. Näitä olivat heidän siviilisäätynsä (yleensä naimattomia tai leskiä) ja ikänsä (joissakin kanoneissa 60 vuotta, toisissa 40 vuotta). Mutta noihin sääntöihin on enemmän poikkeuksia kuin on kanoneita. Esimerkiksi P. Epifanios Salamislainen kirjoittaa 300-luvulla; ”Diakonissat saavat olla naimisissa vain yhden miehen kanssa.”⁴ Nykypäivänä diakonissoihin kohdistuvia vaatimuksia pitää harkita paikallisten olojen ja tarpeiden pohjalta.

Käytäntö, ei oppi

Kysymys naisdiakonaatin elvyttämisestä on käytännön kysymys, se ei ole opillinen asia, kuten jotkut väittävät. Tässä päädymme ydinkysymykseen siitä, miten ymmärrämme kirkon. Ortodoksisessa kirkossa ’dogma’ ymmärretään kirkon totuutena, jolla on merkitystä pelastumisen kannalta, joka on esitetty evankeliumeissa ja tuotu julki ekumeenisissa kirkolliskokouksissa. Tähän ryhmään kuuluvia asioita on hyvin vähän. Niihin kuuluu uskontunnustus, kolminaisuusoppi, Kristuksen lihaksitulemisen ymmärtäminen ja ikonien puolustus. Ortodoksisen oppiin ei sisälly dogmaattista opetusta diakonissoista eikä sellaista dogmaattista opetusta miehistä ja naisista, joka tekisi naisdiakonaatin mahdottomaksi. Naisdiakonaatin elvyttäminen koskee kirkon käytäntöjä ja kuuluu jokaisen autokefaalisen paikalliskirkon soveltamisalaan.

”Muutos” kirkossa

Kun maailma ympärillämme muuttuu huolestuttavaa vauhtia joka suhteessa – teknologian edistysaskelista sosiaaliin normeihin, kirkon on hyvä harkita näiden muutosten vaikutuksia. Kirkolla

onneksi ei ole tapana reagoida äkkiäisestä maailman paineisiin. Ne, jotka ovat huolissaan äkkijyrkistä muutoksista, ovat joko kadottaneet silmistään ne suojakeinot, jotka kirkolla on estämässä minkäänlaisia pikaisia muutoksia, tai sitten he eivät ole koskaan ymmärtäneet niitä täydesti. Tämä koskee myös ortodoksisen kirkon vankkaa ekklesiologiaa, josta puuttuvat ne heikkoudet tai säröt, joita muilla yhteisöillä on.

Piispat, teologit ja maallikot kaikkialla maailmassa ovat pohtineet naisdiakonaatin elvyttämistä jo jonkin aikaa – 1800-luvun lopun Venäjältä 1980-luvun Kreikkaan ja nykypäivän Afrikkaan. Merkittävän teologin metropoliitta Kallistos Waren sanoin: ”Meidän tulisi pyrkiä etenemään naisdiakonaatin elvyttämisessä. Siitä on keskusteltu monia vuosia. Jotkut keskustelivat siitä ortodoksisessa maailmassa jo 1900-luvun alussa. Mitään ei ole vielä tehty. Naisdiakonaattia ei missään vaiheessa lakkautettu, se vain jäi pois käytöstä. Eikö meidän tulisi elvyttää se?”⁵

Me St Phoebessa uskomme, että uudistettu naisdiakonaatti auttaa kohtaamaan monia kirkon nykypäivän tarpeita ja rakentaa Kristuksen ruumista sallimalla naisten tuoda oma palvelutehtävänsä – oma *diakoniansa* – kirkon suojaamana, valvomana ja sakramentaalisesti siunaamana. Me teemme oman osamme edistääksemme kokemusperäisesti perusteltua ja kunnioittavaa keskustelua asiasta.

(Käännös englannista suomeksi / Translation from English to Finnish: Elsi Takala)

St. Phoebe Center for the Deaconess

orthodoxdeaconess.org

stphoebecenter@gmail.com

-
- 1 Esimerkkinä sitä, kuinka omistautuneita olemme keskustelemaan erimielisten kanssa, on naisdiakonaatin puolesta ja sitä vastaan esitetyt mielipiteet konferenssissa *’Renewing the Male and Female Diaconate in the Orthodox Church’* vuonna 2017.
 - 2 Esimerkkejä diakonissojen historiallisista rooleista, ks. Didascalia Apostolorum (200-luvulta), Apostoliset Konstituutiot (300-luvulta) ja Trullon kirkolliskokoukset 40. sääntö.
 - 3 Nikean ensimmäinen kirkolliskokous, 19. sääntö ja Kalkedonin kirkolliskokous, 15. sääntö.
 - 4 Epifanios Salamislainen, *Expos. fid.* 21 PG, 824–825.
 - 5 Metropoliitta Kallistos Waren haastattelu, haastattelijana Teva Regule. The St. Nina Quarterly, Vol. 1, No. 3, 1997, <http://www.stnina.org/print-journal/volume-1/volume-1-no-3-summer-1997/an-interview-bishop-kallistos-ware>.